

Útmutatók a NATÉR használatához

NATÉR A TERVEZÉS ÉS KUTATÁS SZOLGÁLATÁBAN

NAKFO

NEMZETI ALKALMAZKODÁSI KÖZPONT FŐOSZTÁLY
Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Kohéziós Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

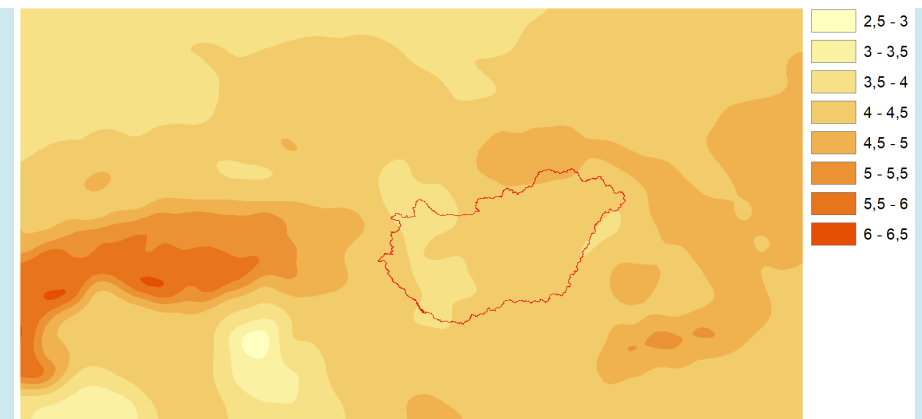

A NATÉR létrehozásának indokai és a fejlesztés folyamata

A klímaváltozás egyre komolyabb hatást gyakorol Magyarországon, amit a mérések is alátámasztanak. 1901 és 2018 között hazánk átlaghőmérséklete több mint 1°C-ot emelkedett, és várhatóan további melegedésre, szárazodásra és gyakoribb időjárási szélsőségekre számíthatunk. **Hazánk egyes területeit azonban eltérő hatások és eltérő mértékben fogják érinteni.**

Az éghajlat gyorsuló megváltozása a környezeti feltételeket, természetes rendszereket is alapvetően befolyásolja. Eltolódnak az évszakok, csökken a talajvíz szintje, megváltozik a természetes élőhelyek elhelyezkedése, kiterjedése. Az időjárási szélsőségek közvetlenül is okozhatják egyes élőhelyek pusztulását pl. erdőtüzek vagy villámárvizek által.

Az éghajlatváltozás számos formában befolyásolja társadalmi és gazdasági rendszereinket is. A hóhullámok okozta egészségi panaszok, megemelkedett halálozás közvetlenül hat mind az életminőségre, mind az egészségügyi intézményrendszerre. A jégeső, az aszályok a mezőgazdaságban okoznak anyagi kárt, hosszabb távon pedig átalakíthatják a termelés szerkezetét. A nyári alacsony vízszintek, vízhiány az ipari üzemek hűtésénél, vízellátásánál is gondot okozhatnak. A várható hatások sorát hosszan lehetne folytatni, azonban fontos hangsúlyozni, hogy részletes tudás és információk nélkül az alkalmazkodási beavatkozások tervezése nem lehetséges.

Várható átlaghőmérséklet változás a Duna-vízgyűjtő területén a 2071–2100 időszakra az RCA4 regionális modell alapján (EC-EARTH, RCP 8.5)

Mind az egyéni életünkben, mind az önkormányzati, regionális és országos tervezésben, döntéshozásban fontosak tehát azok az információk, amik megmutatják az országban várható változásokat, a hatások közötti területi különbségeket. Mindezekre tekintettel 2012-ben döntött arról az Országgyűlés, hogy a második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia részét képező alkalmazkodási stratégiai keretrendszer támogatására létre kell hozni a nemzeti alkalmazkodási térinformatikai rendszert, amely tartalmazza a területi és ágazati éghajlati sérülékenység-vizsgálatok eredményeit.

A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat (MBFSZ) jogelődje 2013-ban a Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (NATÉR) létrehozására támogatást nyert az Európai Gazdasági Térség (EGT) Támogatási Alapból. A projekt eredményeként 2013–2016 között létrehozták a NATÉR alapinfrastrukturáját (NATÉR-1 projekt). E rendszerbe integrálásra kerültek az EGT Támogatási Alap Alkalmazkodás az Éghajlatváltozáshoz Programjából támogatást nyert társprojektek (AGRATÉR, KRITÉR, RCMTÉR, Hosszútávú társadalmi és gazdasági előrejelzések Magyarországra) eredményei is.

A NATÉR egy olyan többcélú felhasználásra alkalmas éghajlati alkalmazkodási adat- és információs rendszer, amely objektív információkkal segíti a változó körülményekhez igazodó, rugalmas települési és ágazati döntés-előkészítést, döntéshozást és tervezést. 2016 óta működik, üzemeltetéséért és fejlesztéséért az MBFSZ felelős.

2016–2019 között, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) 1.1.0. konstrukciójának támogatásával, **kiemelt projekt keretében valósítja meg a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat a NATÉR továbbfejlesztését** (NATÉR-2 projekt). A projekt célja az éghajlati alkalmazkodási szakpolitikai és önkormányzati intézkedéseket megalapozó döntéstámogató eszköztár létrehozása és bővítése, amely a NATÉR eddigi adatbázisait, módszertanait és értékelési moduljait továbbfejleszti.

Az alábbiakban röviden áttekintjük a NATÉR értékelési keretrendszerének módszertanát, valamint a rendszer használatához szükséges alapvető tudnivalókat.

A sérülékenységvizsgálat folyamata és értelmezése

Az egyes földrajzi területek éghajlatváltozással szembeni sérülékenységét számos tényező befolyásolja. A Kormányközi Éghajlatváltozási Testület (IPPC) 4. jelentésében fektették le annak a modellnek az alapjait, amely egységes módszertani keretet biztosít a klímaváltozás hatásainak komplex vizsgálatához. Ezt a CLAVIER Projekt fejlesztette tovább és kialakította a CIVAS (*Climate Impact and Vulnerability Assessment Scheme – „Klimatikus hatás és a sérülékenység vizsgálati rendszer”*) elméleti modellt. **A NATÉR kialakítása is e módszertani megközelítéseken alapul**, amit az alábbi ábra szemléltet.

A **kitettség** csak a földrajzi helyre jellemző, megmutatja, hogy térségi (helyi) szinten, hogy változik az éghajlat. Az **érzékenység** független az éghajlatváltozástól, a hatásviselőre (ember, épület, ágazat stb.) jellemző, a hatásviselő időjárás-függő viselkedése, alakulása. A **várható hatás** a kitettség és az érzékenység kombinációja, amely egyaránt jellemző a földrajzi helyre és a vizsgált hatásviselő rendszerre. Az **alkalmazkodóképesség és egyéb nem klimatikus faktorok** megmutatják a helyi társadalmi-gazdasági válaszok jellegét és erősségét az éghajlatváltozás kapcsán. A **sérülékenység** komplex mutató, a várható hatásokat kombinálja az alkalmazkodóképességgel, figyelembe véve, hogy ugyanaz a várható hatás egy gyengébb alkalmazkodó képességű térségben súlyosabb következményekkel járhat.

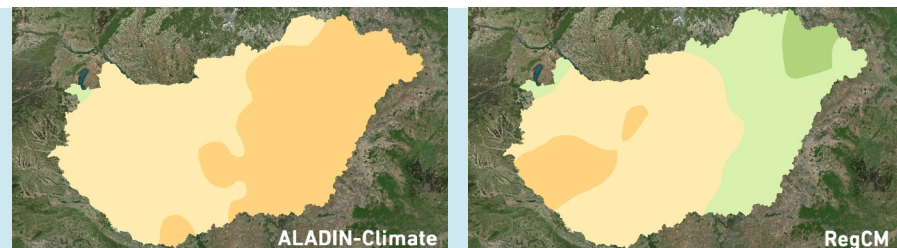
A NATÉR a benne foglalt tematikák esetében tudományosan megalapozott módszertan segítségével becslést ad a várható változásokra. A klímaváltozással kapcsolatban számos szimuláció készült: lokális, regionális és globális modellek.

A NATÉR-1 projektben a Magyarországra vonatkozó projekciókhoz (előrevetítésekhez) a múltra (általában az 1961–1990 időszak klímaadatait) az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) CarpatClim-HU adatbázisából nyerték. Ez Magyarország területét 1104 rácsponttal fedi le, 10×10 km-es (0,1°-os) felbontásban. Ugyanezekre a pontokra készültek el az ALADIN–Climate és a RegCM regionális klímamodellek projekciói is a 2021–2050 és a 2071–2100 közötti időszakokra. Mindkét modell esetében az IPCC IV. jelentése alapján meghatározott A1B forgatókönyvre állnak rendelkezésre az eredmények. Az éghajlatváltozás hatásait a múltra vonatkozó adatok és a klímamodellekből számított adatok különbsége adják.

A NATÉR-2 projekt során a jövőre vonatkozó becslésekhez az EURO–CORDEX adatbázisából származó EC–EARTH és CNRM–CM5 globális klímamodellek RCA4 regionális klímamodellel leskálázott, IPCC V-ös forgatókönyvek (RCP 4.5 és 8.5) alapján készült szimulációi kerültek felhasználásra.

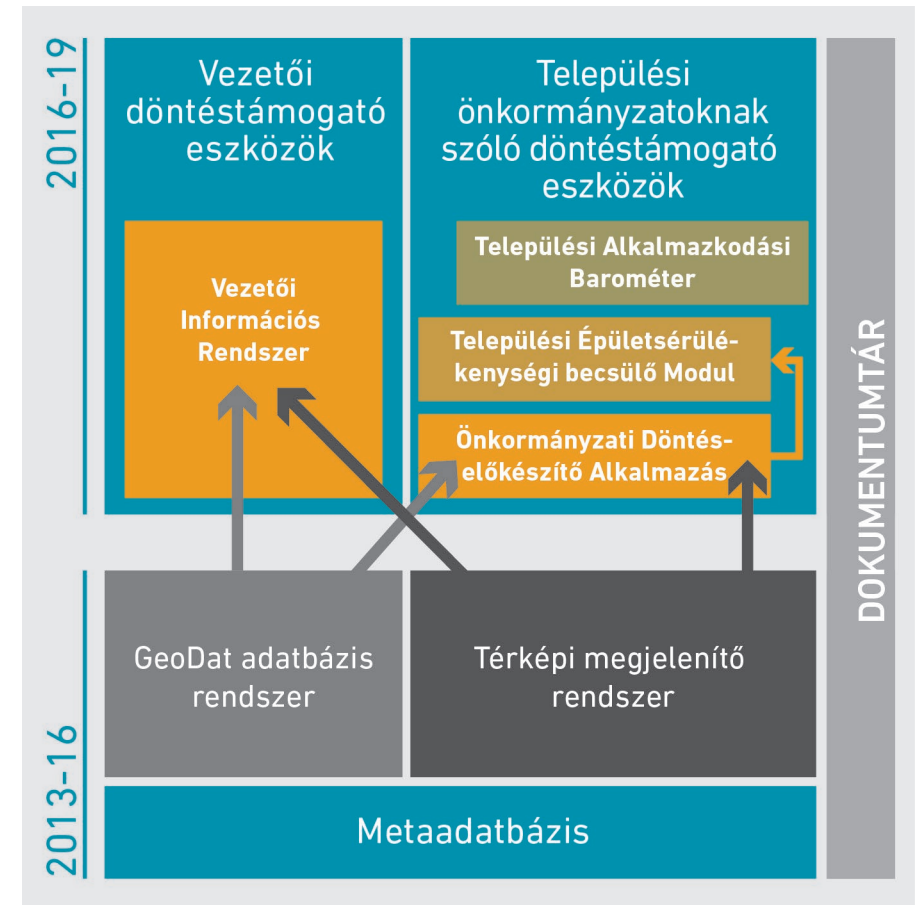
A NATÉR-ben így több forgatókönyvre, több modell eredményei is elérhetők, ezáltal a lehető legátfogóbb képet kaphatjuk térségünk éghajlatának várható alakulásáról és pontosabb becslést adhatunk az elemzések bizonytalanságára.

A modelleredményekre soha nem mondhatjuk, hogy „ez lesz a jövő”. A számítások feltételezésekre alapozott forgatókönyvek hatásait modellezik, bizonytalansággal terhelték. Így a NATÉR használatakor **mindig olvassuk el a térképekhez tartozó réteginformációkat** a térképek helyes értelmezéséhez. Az alábbi térképek szemléltetik, milyen különböző kimenetet adhat két modell.

A nyári csapadék várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra
Az ábrákon a zöld szín csapadéknövekedést, míg a sárga csökkenést jelez.

A NATÉR felépítése és használata

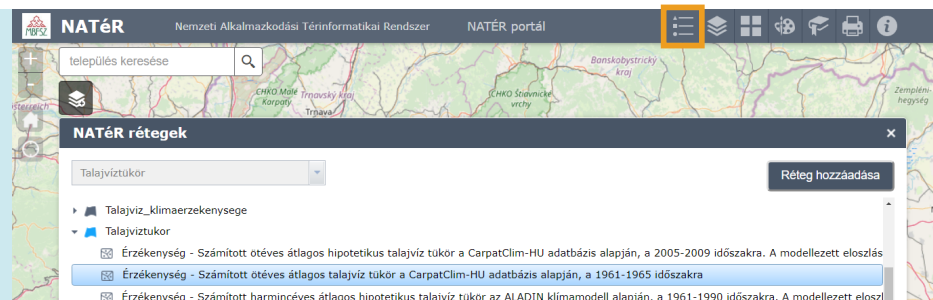
A rendszer a <http://nater.mbfisz.gov.hu> internetcímen, ingyenesen elérhető.

A térképi megjelenítő rendszer és a metaadatbázis nyilvános, míg az adatbázis és a döntéstámogató eszközök regisztrációhoz kötött szolgáltatások.

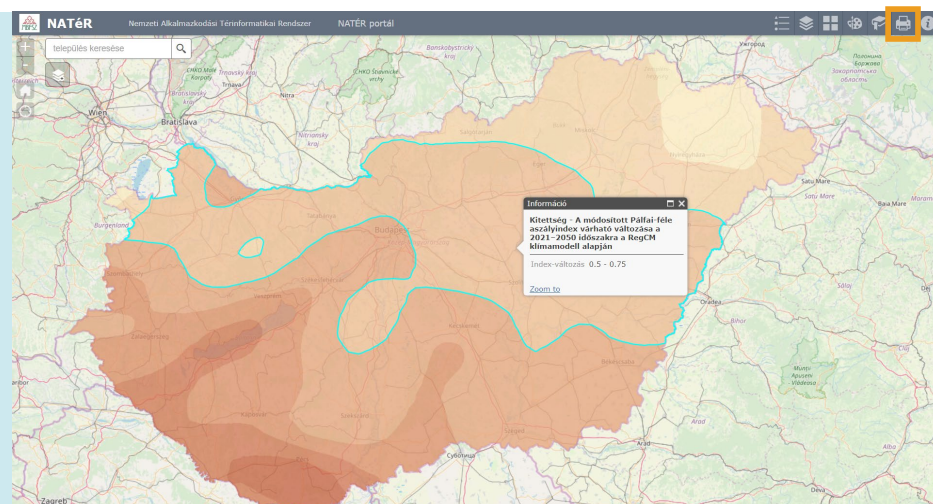

A NATÉR portálon önálló menüpontokban érhető el a rendszer alapelemei (GeoDat adatbázis, metaadatbázis, térképi rendszer) és a NATÉR-2 projekt keretében létrehozott döntéstámogató modulok (VIR, ÖDE, TAB, valamint az épületállomány sérülékenységet becsülő modul).

A **Térkép** menüpontra kattintva érhetjük el az interaktív térképeket. A **NATÉR rétegek** panelen először a 16 tematika közül választhatunk, majd ezeken belül jeleníthetjük meg a kívánt térképi rétegeket. A térképek címe utal arra, hogy mely klímamodell, mely időablakára készült eredményeket ábrázolják, illetve az értékelési keretrendszer mely típusába tartozik a megjelenített indikátor (*kitettség, érzékenység, várható hatás, alkalmazkodás, sérülékenység*). A réteginformációkat az ábrán sárgával kiemelt gombbal hívhatjuk elő.

A térképen az egyes településekre is rá lehet közelíteni. A megjelenített térképi kivágatot a nyomtató ikonnal többféle formátumban elmenthetjük.

A NATÉR adatbázisának és térképi rendszerének tartalma

A 2013–2016 között megvalósított **NATÉR-1 projektben** 912 adatréteg került a GeoDat adatbázisba, amiből 650-et jelenítettek meg térképi formában is. **A térképeket 14 tematikába sorolták.** A 2016–2019 között zajló NATÉR-2 projekt során **bővítésre kerültek az elérhető tematikák** (földtani veszélyforrások, épületállomány sérülékenysége), valamint az egyes már **meglévő tematikák is kiegészítésre kerültek.** Mindezek figyelembe vételével a NATÉR-ben a következő térképi tematikák szerepelnek:

1. Éghajlatváltozás	9. Szántóföldi növénytermesztés
2. Talajvíztükör	10. Felszínborítás, földhasználat
3. Ivóvízbázis	11. Hóhullámok
4. Villámárvíz	12. Demográfia
5. Földtani veszélyforrások	13. Gazdaság
6. Ökológia	14. Turizmus
7. Ökoszisztéma szolgáltatás indikátor	15. Épületállomány
8. Erdőgazdálkodás	16. Klímaváltozási attitűdök

Lényeges megjegyezni, hogy a NATÉR-2-ben a legtöbb esetben **más múltra vonatkozó adatbázist, illetve klímamodell forgatókönyveket** is használtak, mint a NATÉR-1-ben.

A NATÉR átfogó célkitűzése egy sokoldalú felhasználásra alkalmas térinformatikai és adat-rendszer kialakítása, amely elősegíti a klímaváltozási hatások beazonosítását, az egyes területek sérülékenységének meghatározását, ezáltal ösztönözve a hatásokhoz való alkalmazkodást. A könnyebb eligazodást segítő az alábbiakban röviden áttekintjük, mely konkrét területeken hasznosítható a NATÉR-ben elérhető információtartalom.

A NATÉR mint innovatív stratégiai tervezési és kutatási segédeszköz

Klímastratégiák készítésének megalapozása

Az éghajlatváltozás kihívásaira megfelelő választ csak átfogó, összehangolt és távlatos koncepciók, stratégiák adhatnak. Mivel **hazánk éghajlati szempontból relatíve sérülékenynek számít, az éghajlatváltozással összefüggő stratégiai tervezés** – a sérülékenység feltárása, a megelőzési és felkészülési lépések kialakítása – **kiemelt fontosságú. A klímastratégiák sérülékenységvizsgálati részének** – az éghajlatváltozással szembeni kitettség meghatározásának, a várható hatások értékelésének, a térségi társadalmi-gazdasági válaszadó-képesség beazonosításának – **nélkülözhetetlen eszköze a NATÉR.** A rendszerből nyerhető információk országos, térségi és települési szinten is segítik az éghajlatvédelmi stratégiai tervezést.

Országos szinten már eredményesen hasznosult a NATÉR: információi bekerültek a hatályos II. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2) részeként elkészülő Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiába, ahol hazánk éghajlati sérülékenységének területi értékelésére került sor a NATÉR különböző tematikai szerint.

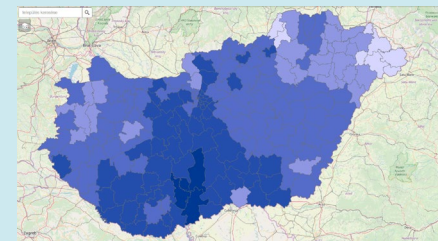
A NATÉR adatkészletei és tematikus térképei felhasználásra kerültek a fenntartható energia- és klímaakciótervek (SECAP-ok) tervezésekor és a megyei klímastratégiák tervezési folyamatában is. **A megyei és települési tervezést megalapozandó** – a Klímabarát Települések Szövetségének megbízásából az MBFSZ Nemzeti Alkalmazkodási Központ Főosztálya gondozásában – **klímastratégiai módszertanok készültek, amelyek a NATÉR tematikus adatbázisainak és térképi rétegeinek felhasználását szorgalmazzák.** A helyi önkormányzatok számára is nagy segítség lehet e módszertan és a NATÉR használata a települési klímastratégia kidolgozásához.

Ágazati stratégiák éghajlati tartalmának kidolgozása

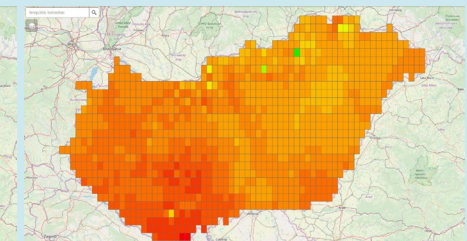
A NATÉR számos térképe szemléletesen ábrázolja az éghajlatváltozás várható hatásait, **lehetőséget ad** a relatív területi különbségeinek vizsgálatára, **térségek közti összehasonlíthatóságra.** A rendszerben elérhető információk támogatják az ágazati stratégiai tervezést és döntés-előkészítést, valamint az ágazati alkalmazkodási célkitűzések szakmai megalapozását.

Az ágazati tervezést átfogóan támogatják a rendszerben elérhető éghajlati adatok és térképi rétegek. A **vízügyi** ágazattal kapcsolatban a NATÉR segítséget nyújthat a belterületi elöntésekkel kapcsolatos védekezés, az ivóvízellátás biztonságának növelése, valamint a klímaváltozás sekély felszín alatti vizekre gyakorolt hatásainak vizsgálata tekintetében. Az **agrárágazat** terén a NATÉR segíti a szántóföldi növénytermesztés területi sérülékenységének és a mezőgazdaság éghajlatváltozás hatásaihoz való adaptációjának feltárását. A **turisztikai ágazati** tervezést jelenleg a turisztikai klimatológiai rétegek támogatják. A rendszer továbbfejlesztése során hazánk teljes járási, valamint 3 kiemelt desztináció tekintetében települési szintű sérülékenység-vizsgálatát lehetővé tevő információkkal gazdagodik a NATÉR.

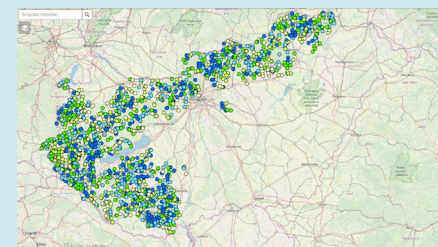
Az önkormányzatok és az állami intézmények – rendszeres megújítási kötelezettség mellett – közvetlen hozzáférésre jogosultak a NATÉR-hez.

A CIT klímaindex változása 2071-2100 között a vízparti turizmus tekintetében. A sötét színek a kedvezőbb CIT értékeket jelölik.

Kukorica termésátlag változása 2071-2100. Piros szín csökkenést, a zöld növekedést jelez.

Villámrvíz veszélyeztetettség. A kék szín a fokozott veszélyeztetettséget jelöl.

Környezeti hatásvizsgálatok éghajlati munkarészének megalapozása

A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról a 314/2005 (XII. 25.) kormányrendelet rendelkezik. Ennek tekintetében a **környezeti hatásvizsgálati eljárásoknak kötelezően ki kell terjednie az alábbi éghajlatvédelmi szempontokra, melyek egzakt elemzéséhez a NATÉR kiváló segédeszközként funkcionál:**

- a telepítési hely és a feltételezhető hatásterület természeti veszélyforrásoknak való **kitétségi elemzése**, legalább **az elmúlt harminc évre vonatkozó és a klímamodellekből származtatható, jövőbeli, legalább harminc évre vonatkozó adatokkal alátámasztva;**
- a tervezett tevékenység számba vett változatainak a klímaváltozással összefüggő hatásokra való **érzékenységi elemzése;**
- a fenti pontok jelentős értékei esetén az egyes éghajlati tényezőkre vonatkozó feltételezhető **hatások elemzése** a fenti időtávra vonatkozó adatokkal alátámasztva;
- a tervezett tevékenység hatásának elemzése a feltételezhető hatásterület éghajlatváltozáshoz való **alkalmazkodóképességére.**

A környezeti hatásvizsgálatok készítésekor ajánlott a NATÉR egyes adatrétegeinek célirányos leválogatása és felhasználása, amelyhez az üzemeltető MBFSZ szakértői segítséget tud nyújtani.

Az állami intézmények közvetlen, míg a velük szerződésben lévő szakértő cégek eseti hozzáférést kaphatnak a NATÉR-hez.

Tudományos kutatási, és projekt-feladatok támogatása

A NATÉR remek segédeszközként szolgál tudományos kutatási feladatok, elemzések, pályázati projektek szakmai megalapozásához. A teljesség igénye nélkül említhető a hazai felszín alatti víztározási lehetőségek kutatása, ivóvízbázisok éghajlati szempontú vizsgálata, de egyéb érzékeny, térségek és ágazatok, éghajlati sérülékenyvizsgálati elemzése és értékelése is. A rendszerben elérhető **térképi tematikákon és metaadatokon** kívül regisztrációval hozzáférhetővé válik a **GeoDat adatbázis**, amely modellezésen alapuló számítási eredményeket tartalmaz kitétség, érzékenység, várható hatás, alkalmazkodóképesség és sérülékenység tekintetében. Az adatbázis táblázatos, és idősorok estén grafikus megjelenítésre is használható. A NATÉR **Dokumentumtár menüje keretében megalapozó kutatásokat bemutató tanulmányokat, publikációkat lehet elérni**, amelyek szintén segíthetik a tudományos kutatómunkát, projektgenerálást és végrehajtást egyaránt.

Kutatóintézmények, egyetemek intézmények – rendszeres megújítás kötelezettség mellett – közvetlen hozzáférésre jogosultak a NATÉR-hez.

NATÉR térképszervert
<https://map.mbfsz.gov.hu/nater>

A NATÉR térképi alkalmazása egy bönégyszöben futtatható interaktív felület, mely segítségével térképi formában jelennek meg a rendszer adatkörei. Használata korlátozás mentes.

NATÉR metaadat kereső

szerező:

cím:

absztrakt:

korlátozás:

adatszolgáltató:

témacsoport:

CIVAS kategória:

kulcsszó:

találatok száma: 988, megjelenítve: 10 >>> [Minden találat](#)

Olvassunk, tájékozódjunk bővebben a téma kapcsán

A kutatási folyamatok bővebb leírása, az egyes térképi rétegek tartalmi bemutatása és a rendszer használatát segítő útmutatók is megtalálhatók a NATÉR portál Dokumentumtár alpontjában:

<http://nater.mbfsz.gov.hu/hu/node/108>

Az Információs és Technológiai Minisztérium oldala a klímavédelemről és klímapolitikáról:

<http://klima.kormany.hu> továbbá

<https://www.facebook.com/klimapolitika>

A hivatalos oldalról letölthető a II. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia is.

NATÉR Vezetői Információ Rendszer (VIR):

<https://vir.mbfsz.gov.hu/>

NATÉR Önkormányzati Döntés-előkészítő Alkalmazás (ÖDE):

<https://ode.mbfsz.gov.hu/>

NATÉR Települési Alkalmazkodási Barométer (TAB):

<https://tab.mbfsz.gov.hu/>

A „Felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!” sorozat kiadványai a NATÉR honlapon elérhetőek:

- Ésszerű energia- és vízhasználat, takarékoság
- Klímabiztos épület
- Az élővilág megőrzése
- Egészségünk védelme és a klímaváltozás
- Hidegzuhany vagy hőségriadó: felkészülés a szélsőséges időjárás hatásaira

Útmutatók a NATÉR használatához:

- A NATÉR a tervezés és kutatás szolgálatában
- A NATÉR Vezetői Információs Rendszer
- A NATÉR Önkormányzati Döntés-előkészítő Alkalmazás
- A NATÉR továbbfejlesztésének tudományos eredményei
- Felhasználói kézikönyv a Települési Alkalmazkodási Barométerhez

A Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer elérhető:

<http://nater.mbfsz.gov.hu>

További információ:

Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat
Nemzeti Alkalmazkodási Központ Főosztály
1143 Budapest, XIV., Stefánia út 14.
nater@mbfsz.gov.hu
NATÉR ügyfélszolgálat: +36-1-267-1435

Impresszum

Készült „A NATÉR továbbfejlesztése” című
KEHOP-1.1.0-15-2016-00007 azonosítójú kiemelt projekt
keretében

Kidolgozta a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat
Nemzeti Alkalmazkodási Központ Főosztálya

Szerkesztette: Kajner Péter

Szakmai lektorok: Dr. Czira Tamás és Selmeczi Pál

Felelős kiadó: Dr. Fancsik Tamás,
a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat elnöke

Budapest, 2019.

Készült a Pantopress Nyomda Kft.-ben

